

Heini í Skorinis tale ved modtagelsen af Årets Danske Tale

Taler
Heini í Skorini
Lektor

Dato
11. november 2025

Sted
Vartov

1

Mennesker, maskiner og den dybe stat

5

Kære alle.

10 Tusind tak for de smukke ord. Det er en stor ære. Men jeg må desværre begynde med en chokerende indrømmelse. Og det er, at jeg kan ikke tage imod denne pris. Ikke fordi jeg er beskeden, men fordi jeg har afsløret en stor, dansk konspiration.

15 For to år siden vandt det grønlandske folketingsmedlem Aki Mathilda Høgh Dam denne pris, og sidste år vandt det færøske folketingsmedlem Sjúrdur Skaale. På dét tidspunkt begyndte alarmklokkerne at ringe i Nordatlanten. Man begyndte at ane et suspekt mønster. Og nu, hvor jeg står her som den tredje nordatlantiske vinder på tre år, så kan vi ikke længere lukke øjnene for det åbenlyse.

20

Jeg føler mig derfor kaldet til at afsløre et udspekuleret komplot, som går ud på, at det er “the deep state” i København, der står bag disse prisuddelinger. Det er den dybe stat, og formålet er naturligvis at forføre og smigre os færinger og grønlandere, så vi ikke forlader rigsfællesskabet. For den dybe stat ved jo godt, at 25 hvis Grønland og Færøerne vinker farvel til kongeriget, ja, så går Danmark fra at være en arktisk stormagt til en lille, let fugtig nordeuropæisk småstat.

Og så ville vi færinger også slippe for den konstante jalousi, hver gang Trump

30 nævner, at han gerne vil købe eller overtage Grønland, uden at nævne Færøerne med et eneste ord. Hvad er der galt med os? Hvorfor vil ingen supermagt eje os? Vi er virkelig en negligeret og udsat minoritet i rigsfællesskabet.

.....

35

Men spøg til side. Jeg tager naturligvis imod denne fornemme pris med stor taknemmelighed – og jeg er også meget overrasket. Da jeg tidligere i år blev inviteret til at holde en tale under en festmiddag på Grundtvigs Højskole i samarbejde med Rahbeks Højskole, fik jeg samtidig til opgave at sige noget om
40 åndsfrihed, dannelse og ytringsfrihed. Og resultatet var – ifølge DR – Danmarks mest ufestlige festtale.

Jeg satte mig ikke ned for at skrive en tale, der skulle vinde en pris, men en tale om et emne, som jeg har arbejdet med som forsker igennem mange år: nemlig
45 friheden til at tænke og kommunikere frit om religion og livets store spørgsmål. En rettighed, som mange tager for givet – men som er under et enormt pres i verden i dag.

Og hvis jeg skal være helt ærlig, så var første udkast en hyldest til ytringsfriheden og et kampskrift imod censur i alle dens former. Men inderst inde følte jeg, at
50 der manglede noget. At den ambivalens, som jeg oplever i mig selv, ikke kom ned på papiret. Og så prøvede jeg igen at formulere et paradoks i vores kultur og i mit eget hoved. Og det blev så til en tale, ikke bare om ytringsfrihed, men også om ytringsfrihedens lidt oversete tvilling, nemlig informationsfriheden i en
55 larmende digital tidsalder.

Og paradokset er følgende: på den ene side har vi aldrig haft mere ytringsfrihed end lige nu. Den digitale revolution har givet stemme til millioner af mennesker, som tidligere ikke havde en stemme. En kvindesagsforkæmper i Teheran, en
60 dissident i Hong Kong eller en studerende i Kiev kan i dag finde fællesskaber og kommunikere med hele verden. Det er et enormt kontroltab for autoritære regeringer. Og det er i sig selv et stort, demokratisk fremskridt.

MEN! Samtidig vokser der en mørk skyggeside frem. Aldrig før har så mange
65 haft mulighed for at tale – og aldrig har der været så mange forsøg på at få folk til at tie. Flere internationale rapporter taler i dag om en decideret demokratisk recession – et globalt tilbageslag for frihedsrettighederne. Og i dag kommer

70 censuren ikke nødvendigvis marcherende i uniform. Den kommer snigende i koder og algoritmer, der styrer, hvad du ser, hvad du tænker, og hvad du tror; designet af tech-giganter, som lever af at kende os bedre, end vi kender os selv. Deres logik er ikke demokratisk, men økonomisk og politisk.

75 Censuren vender også tilbage i form af statslige og private overvågningssystemer, der registrerer og bruger vores adfærd og tanker. Mennesket er reduceret til et datapunkt eller en vare – uden midlerne til at gennemskue, hvad der foregår. Og censuren vender også tilbage i form af digital mobning, intimidering og trusler, som kan føre til selvcensur, frygt og had.

80 Og de største ofre er børn og unge, som bliver fanget i tech-giganternes univers. Som den amerikanske psykologi-professor, Jonathan Haidt, skriver: børn og unge er i dag overbeskyttede i den fysiske verden men underbeskyttede i den virtuelle verden. Og det er et kæmpe svigt.

85

Og måske er det her, at paradokset også bliver personligt. Jeg var i høj grad formet af Muhammedkrisen tilbage i nullerne, da jeg læste statskundskab på Københavns Universitet. Og senere tog jeg til London for at forske i, hvordan
90 den religiøse censur udfolder sig i international politik. Jeg var måske formet af en tankegang, der mente, at løsningen var enkel: fjern lovene, fjern begrænsningerne, fjern alt det, der lugter af censur. Lad lyset strømme ind – så skal frihed og oplysning nok sejre. Vi kunne måske kalde det en digital hippie-mentalitet, som troede på, at teknologi kan bane vejen for menneskelig
95 frigørelse.

Men virkeligheden har vist sig mere kompleks. Den digitale udvikling har skabt nye former for overgreb, som tomme fraser om frihed ikke alene kan løse. Et aktuelt eksempel er såkaldte deepfakes (altså falske videoer genereret af kunstig
100 intelligens, som ser meget ægte ud). Jeg må indrømme, at jeg støtter en eller anden form for lovgivning imod deepfakes, fordi jeg mener, at vi alle skal have ret til vores egne ansigter, vores egne stemmer og vores egne kroppe. Dét handler ikke om at beskytte magten, men om at beskytte mennesker imod magten.

105 En ny magt, hvor techgiganter i Silicon Valley og den politiske magt i Washington har indgået en alliance. En sammensmeltning af teknologisk og

politisk magt, som bliver en stor demokratisk udfordring i det 21. århundrede. Det store politiske spørgsmål i det 20. århundrede var forholdet mellem staten og markedet. Hvor stor en del af vores liv skal være underlagt statens kontrol, og hvor meget skal være overladt til markedet og civilsamfundet. Men i det 21. århundrede bliver den afgørende skillelinje forholdet mellem mennesker og maskiner. I hvilken grad skal vores liv være underlagt magtfulde digitale systemer, som lever deres eget liv? Hvad skal uddelegeres til kunstig intelligens? På hvilke betingelser? Hvad er prisen? Hvornår mister vi kontrollen?

.....

Og så klarede jeg igen at holde en meget ufestlig tale til en ellers meget festlig begivenhed. Og det må I virkelig undskylde.

Afslutningsvis, så vil jeg igen takke Danske Taler, fordi I hylder noget så gammeldags som en uperfekt, menneskelig tale, hvor selv en færing, der ikke taler flydende dansk, kan være med. Tak til juryen for de smukke ord. Tak til Rahbeks Højskole for invitationen tidligere i år. Tak til min fantastiske arbejdsplads, Færøernes Universitet, et lille universitet med store ambitioner. Tak til mine venner, min familie og mine forældre.

Jeg begyndte denne tale med en konspirationsteori om “the deep state”. Det var selvfølgelig en joke. Men hvis der findes en dyb stat, som jeg gerne vil tro på, så er det den usynlige republik af mennesker på tværs af landegrænser, som bruger det frie ord og den frie tanke til at kæmpe for oplysning, dannelse, personlig frihed, og en fremtid, hvor mennesker kommer før maskinerne. En fremtid, hvor teknologien er et redskab i menneskets hænder. Og ikke en fremtid, hvor mennesket er et redskab i tech-fyrsternes hænder.

Og så håber jeg sandelig, at denne pris forbliver i Nordatlanten, når den uddeles igen næste år. Det må være den allermindste ambition!

Tusind tak.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Modtager af Årets Danske Tale, Takketale

Relateret

150 Heini í Skorinis tale ved Rahbeks sommerhøjskoles afsluttende festmiddag
25. juli 2025

Bodil-Marie Gades tale ved uddelingen af Årets Danske Tale 2025
11. november 2025

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/af-heini-i-skorinis-tale-ved-modtagelsen-af-arets-danske-tale>

155

160

165

170

175

180